१आकरे "खनिभिः सुषुवे रत्नम्" "रत्नोपहारैरुदितैः खनिभ्यः" रघुः । २भूविदारणे च । ३आधारमात्रे "षष्टिः षट् च वरा योषित् अङ्गलक्षणसत्खनी" काशी० २७अ० । ४खाते गर्त्ते "घृतगम्भीरखनीखनीलिम" नैष० ।

खनित्रिम त्रि० खननेन निर्वृत्तम् खन-भावे वा० क्लि-मप् च । खननिर्वृत्ते । "खनित्रिमा उत वा याः सर्वजाः" ऋ० ७।४९।२ ।

खनिनेत्र पु० इक्ष्वाकुवंश्ये नृपभेदे "विविंशतेः सुतोरम्भः खनिनेत्रोऽस्य धार्मिकः" भाग० ९।२।१६ ।

खन्य त्रि० खन-वेदे नि० यत् । खननीये ण्यत् । खान्य इत्यपि तत्रार्थे । लोके तु खेय इत्येव ।

खपुर पु० खं पिपर्त्ति उच्चतया पृ-क । १गुवाके अमरः । खमिन्द्रियं पिपर्त्ति-पृ-क । २अलसे त्रि० मेदि० । खेन पूर्य्यते घञर्थे कर्मणि क । ३भद्रमुस्तके पु० मेदि० ४व्याघ्रनखवृक्षे राजनि० खे आकाशे उदितं पुरं शा०त० । अशुभसूचनायाकाशोदिते ५गन्धर्वनगरे । तस्योत्तरादि-दिग्भेदेनोदये फलभेदः बृ०सं० ५६अ० उक्तो यथा "उदगादि पुरोहितनृपबलपतियुवराजदोषदं खपुरम् । सितरक्तपीतकृष्णं विप्रादीनामभावाय । नागरनृपति-जयावहमुदग् विदिक्स्थं विवर्णनाशाय । शान्ताशायां दृष्टं सतोरणं नृपतिविजयाय । सर्वदिगुत्थं सततो-त्थितं च भयदं नरेन्द्रराष्ट्राणाम् । चौराटविकानु हन्याद्धूमानलशक्रचापाभम् । गन्धर्वनगरमुत्थितमा-पाण्डुरमशनिपातवातकरम् । दीप्ते नरेन्द्रमृत्युर्वापे ऽरिभयं जयः सव्ये । अनेकवर्णाकृति खे प्रकाशते पुरं पताकाध्वजतोरणान्वितम् । यदा तदा नागमनुष्य-वाजिनां पिबत्यसृग् भूरि रणे वसुन्धरा ।"

खं आकाशे चरं पुरं शाक०त० । ६आकाशगामिनि दैत्यपुरभेदे तदुत्पत्तिकथा "पुलमा नाम दैतेयी कालका च महासुरी । दिव्यं वर्षसहस्रन्ते चेरतुः परमं तपः । तपसोऽन्ते ततस्ताभ्यां स्वयम्भूरददद्वरम् । अष्टस्त्रीतां वरन्ते तु सुतानामल्पदुःखिताम् । अभ्यताञ्च राजेन्द्र ! सुरराक्षसपन्नगैः । पुरं सुरमणी-यञ्च खचरं सुमहाप्रभम् । सर्व्वरत्नैः समुदितं दुर्धर्षममरैरपि । महर्षियक्षगन्धर्व्वपन्नगासुरराक्षसैः । सर्व्वकामगुणोपेतं वीतशोकमनामयम् । ब्रह्मणा भरत-श्रेष्ठ ! कालकेयकृते कृतम् । तदेतत् खपुरं दिव्यं चरत्यमरवर्ज्जितम् । पौलोमाध्युषितं वीर । काल-खञ्जैस्तु दानवैः" भारते वनपर्व्वणि १७३ अध्याये । "विध्वस्ते खपुरे तस्मिन् दानवेषु हतेषु च" भा० द० १७३ अ० । ७हरिश्चन्द्रपुरे त्रिका० ।

खपुष्प न० ६त० । आकाशकुसुमे तस्य यथा मिथ्यात्वमेवं मिथ्यात्वद्योतनाय खपुष्पेणोपमा शास्त्रेषु दीयते खकुसुमादयोऽप्यत्र ।

खभ्रान्ति पु०स्त्री खे आकाशे भ्रान्तिर्भ्रमणं मांसान्वेष-णाय यस्य । चिल्ले त्रिका० । तस्य मांसान्वेषणाय खे भ्रमणात्तथात्वम् । स्त्रियां वा ङीप् । [त्रिका० ।

खमणि पु० खे आकाशे मणिरिव प्रकाशकत्वात् । सूर्य्ये

खमीलन न० खानामिन्द्रियाणां मीलनम् । तन्त्रायाम् । शब्दच० तत्र सर्वेषां बहिरिन्द्रियाणां स्वस्वकार्य्ये व्या-पाराभावात् निमीलनं भवतीति तस्यास्तथात्वम् ।

खमूर्त्ति पु० खं मूर्त्तिरस्य । अष्टमूर्त्तिधरे १भीमरूपे शिवे खस्य ब्रह्मणोमूर्त्तिः स्वरूपम् । २ब्रह्मस्वरूपे स्त्री "स ब्रह्मपरमभ्येति वायुभूतः खमूर्त्तिमान्" मनुः ।

खमूली स्त्री खं शून्यभूतं मूलमस्याः ङीप् । कुम्भिकायां (पाना) त्रिका० तस्याः मूलशून्यत्वात् तथात्वम् । पृषो० वा ह्रस्वः । खमूलि तत्रार्थे । स्वार्थे क ह्रस्वः । खमूलिका तत्रार्थे शब्दच० ।

खम्ब गतौ भ्वा०पर०सक० सेट् । अम्बति अखम्बीत् चखम्ब ।

खर पु० ख सुखविलमतिशयेनास्यस्य र खमिन्द्रियं लाति ला-क या रलयोरेकत्वम् । १गर्द्दभे । २अश्वतरे अमरः ३राक्षसभेदे च हेम० 'चेरतुः खरदूषणावि'ति भट्टिः । "वसतस्तस्य रामस्य ततः शूर्पणखाकृतम् । खरे-णासीत् महद्वैरं जनस्थाननिवासिना, । रक्षार्थं ताप-सानान्तु राघवो धर्मवत्सलः । चतुर्द्दश सहस्राणि जघान मुनिराक्षसान् । दूषणञ्च खरञ्चैव, निहत्य सुमहाबलौ । चक्रे क्षेमं पुनर्धीमान् धर्मारण्यं स राघवः" भा०व० २७६ अ० । ४कराटकाभिदे, अजयः ५काके, अजयपालः ६कङ्कविहगे, ७कुररपक्षिणि, राजनि० ६०संवत्सरमध्ये पञ्चविंशततमे व्यर्थभेदे तत्फलं यथा । "उपद्रुतं जगत्सर्वं तस्करैर्मूषिकैः खगैः । पीडिताश्च प्रजाः सर्वाः देशभङ्गः खरे प्रिये !" ज्यो०त० । ९रवि-पार्श्वचरे १०पश्चिमद्वारगृहे शब्दच० ११तिग्मरश्मौ च । १२तद्वति, त्रि० अमरः । खरकिरणः खरांशुः १३कठिने च त्रि० 'खरविशदमभ्यवहार्य्यं भक्ष्यमिति' पा० भाष्यम् । १४श्वेताङ्कुशे स्त्री टाप् अमरः १५धर्म्मे मेदि० १६निष्ठुरे हेम० । १७दैत्यभेदे त्रिका० । जातित्वे सर्वत्र स्त्रियां ङीप् ।